

NORSK MARITIMT MUSEUM
ARKEOLOGISK RAPPORT 2017

RAPPORT

ARKEOLOGISK REGISTRERING UNDER VANN FOR OMRÅDET «ODDEN» på FMV-/VÆRSTE- OMRÅDET, FREDRIKSTAD K., ØSTFOLD

SAKSNUMMER: 2017099

ELLING UTVIK WAMMER/ CHARLOTTE
MELSOM

NORSK
MARITIMT MUSEUM

NORSK MARITIMT MUSEUM
BYGDØYNESVEIEN 37
0286 OSLO

TLF: +47 24 11 41 50

E-POST: fellespost@marmuseum.no
<http://www.marmuseum.no>

ORG. NR. 981 518 284

Kommune: Fredrikstad	Fylke: Østfold
Plansaknummer: 2017009	Navn på sak: «Odden» - FMV-/Værste-området
Tiltakshaver: C/O Værste AS	Adresse: Gamle Beddingvei 28, 1671 Kråkerøy
Tidsrom for undersøkelse: 19. mai 2017	
Kulturminnetype: Ingen funn	Feltpersonell: Elling Utvik Wammer, Frode Kvalø og Charlotte Melsom
Prosjektleder: Charlotte Melsom	Rapport utført: 20. juni 2017
Rapport ved: Elling Utvik Wammer/ Charlotte Melsom	

Bakgrunn

Den 20. mars 2017 mottok Norsk Maritimt Museum (NMM) søknad om tillatelse til utfylling i Vesterelva, nordøst for Odden på Værste-området. Samtidig skulle det utredes et område i den vestlige forlengelsen av det førstnevnte utfyllingsområdet, nord og vest for Odden, med tanke på eventuelle framtidige utfyllinger.

I epost av 11. april 2017 uttaler NMM at det må gjennomføres en arkeologisk registrering under vann før tiltaket kan utføres. Begrunnelsen for dette er at det tidligere ikke har vært gjennomført undervannsarkeologisk undersøkelser innenfor tiltaksområdet. Videre anses området for å ha potensial for tilstedeværelse av kulturminner, som f.eks. skipsvrak.

I april 2017 mottok NMM bestilling på arkeologisk registrering av tiltakshaver Værste AS v/Sigbjørn Moe. Registreringen ble gjennomført 19. mai d.å. med Frode Kvalø, Elling Utvik Wammer og Charlotte Melsom som feltmannskap.

Problemstilling

Kulturminneloven § 9 fastsetter at det ved planlegging av offentlige og større private tiltak hefter en plikt til å undersøke om tiltaket kan virke inn på kulturminner omfattet av loven. Hensikten med befaringen var å avklare om tiltaket ved Odden på FMV-/Værste-området ville komme i konflikt med kulturminner under vann.

Undersøkellesmetode og forløp

Undersøkelsen ble gjennomført i to faser. Første fase var innhenting av sonardata og tolkning av disse. Basert på observasjonene og tolkningene ble det gjennomført dykking i fase to.

I første fase kjørte vi sidesøkende sonar av typen Deepvision Deepeye 340/680 KHz towfish. Sonaren kartlegger mikrotopografi og styrken på refleksjonene. Den er ikke bunnpenetrerende. Sonarfisken er operativ på inntil 100 m vanddyb og kan søke opptil 100 m til hver side med høy oppløsning og 200 m til hver side på lavere oppløsning. I dette søket ble sonaren kjørt fra en åpen båt med 100 m kabel. Denne konfigurasjonen av utstyret gir et effektivt søk ned til 50 m vanddyb. Hoveddelen av sonarsøket ble gjort med et enkelt transekt med en bredde på 50 m og 50 % overlapp. Sonarkjøringen ble gjennomført med en båtfører, en sonaroperatør og en linefører. Sjøbunnen i hele tiltaksområdet ble kartlagt med sonar.

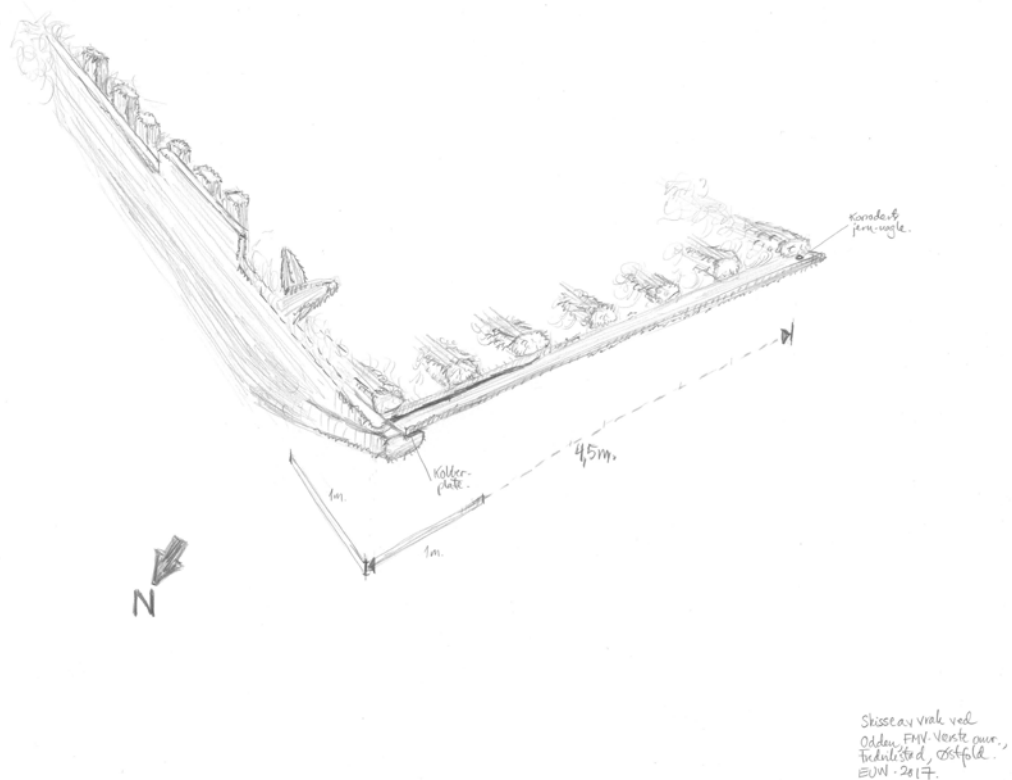
I tillegg til sonarkjøring ble det i fase to gjennomført ett dykk av undervannsarkeolog. Dette ble gjennomført av et dykkerteam på tre personer. Et dykkerteam består av en dykkerleder, en redningsdykker/linemann og en dykker. Dykkeren har kommunikasjonskabel til båten. Den visuelle overflateregistreringen ble innrettet mot et båtvrak som lå ved elvebredden utenfor Fredrikstad Mekaniske verksted.

Registreringen ble for gjennomført i henhold til gjeldende lovverk og NMMs HMS-prosedyrer. Alle deltakerne var sertifisert for sine oppgaver. Dykkeinstruks ble utarbeidet og SJA for dykking ble forberedt.

Resultater

Sjøbunnen i tiltaksområdet ble godt kartlagt i løpet av sonarundersøkelsen. Det er relativt flat bunn i området, med enkelte grunnere partier med mudder/sand. Det ble innenfor tiltaksområdet påvist en rekke anomalier, men disse ble tolket som moderne gjenstander/avfall.

Under dykkingen ble et skipsfunn undersøkt ved den østlige enden av betongkaia. Skipsfunnet er tolket som en firkantet tømmerleker. Denne typen lektere kalles gjerne tømmerlektere og ble opprinnelig brukt til å frakte varer fra produksjonssted og ut til havna for omlastning. I forbindelse med industrialiseringen og motoriserte slepebåter økte bruken av slike lektere i omfang (Dag Nævestad pers.med.). Lekteren er av en type som var i bruk fra siste halvdel av 1800-tallet og fram til etterkrigstiden. Det ble ikke gjort observasjoner som sannsynliggjør at lekteren er eldre enn 100 år. Et påmontert metallbeslag kan peke mot en nyere tolkning av vraket. Lekteren vurderes derfor å være moderne og ikke vernet etter kulturminnelovens § 14.

Illustrasjon av tømmerleker, av Elling Utvik Wammer 2017.

Konklusjon

Det ble ikke funnet kulturminner under vann som er fredet eller vernet etter kulturminnelovens §§ 4 og 14 innenfor tiltaksområdet. NMM har således ingen anmerkninger mot det planlagte tiltaket på Odden.

Vi minner imidlertid om stans- og meldeplikten iht. Lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kml) §§ 8 annet ledd og 14 tredje ledd. Dersom det påtreffes kulturhistorisk materiale i forbindelse med anleggsarbeidet må arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre funnet, og NMM eller Østfold fylkeskommune varsels omgående. Tiltakshaver plikter å opplyse den som skal utføre arbeidene om dette, men står selv ansvarlig for at meldeplikten overholdes.

20. juni 2017, Charlotte Melsom